

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3342/2017. (XII. 20.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.I.1799/2016/30. sorszámú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője útján (dr. Pataki Norbert András, 1027 Budapest, Bem rakpart 46., I/6/A.) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Kúria 2017. február 7-én meghozott Bfv.I.1799/2016/30. sorszámú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.
- [2] A támadott ítélet a Legfőbb Ügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Fővárosi Törvényszék 18.B.1414/2010/166. sorszámú, valamint a Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.379/2013/16. sorszámú ítéletét megváltoztatta és az indítványozó halmazati büntetését 2 év 6 hónap szabadságvesztése és 3 év közügyektől eltiltásra súlyosította. Az indítványozó álláspontja szerint a támadott ítélet ellentétes az Alaptörvény IV. cikk (1), (2) és (4), a X. cikk (1), a XV. cikk (1), (2) és (5), a XXIII. cikk (1), (6) és (7), továbbá a XXVIII. cikk (1), (3) és (6) bekezdésével.
- [3] 2. Az indítványozó előadta, hogy az Alkotmánybíróság 21/2016. (XI. 30.) AB határozatával – korábbi indítványának megfelelően – megsemmisítette a Kúria Bfv.I.588/2015/5. számú ítéletét, ugyanakkor a Kúria az új felülvizsgálati eljárásban a korábban megsemmisített ítéletével annak rendelkező részében mindenben megegyező ítéletet hozott, amely számtalan körülmény miatt alaptörvény-ellenes.
- [4] 2.1. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét állítja az indítványozó az alábbiak szerint.
- [5] Álláspontja szerint úgy ismételték meg ügyében a rendkívüli jogorvoslati eljárást, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) erre vonatkozóan nem tartalmazott rendelkezést, csak a másod-, illetve harmadfokú eljárás megisméltésére. Azt ugyanakkor tartalmazza a Be., hogy a vádlott terhére csak egy alkalommal, hat hónapon belül lehet felülvizsgálati indítványt előterjeszteni. A mulasztást utólag, a Kúria támadott döntésének meghozatalát követően pótolta a jogalkotó, mindebből fakadóan pedig az indítványozó ügyének elbírálásakor nem voltak eljárási garanciák sem megfogalmazva. Ehhez kapcsolódóan hivatkozik továbbá a XXVIII. cikk (6) bekezdés szerinti kétszeres értékelés tilalmára, a B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonság követelményére, illetve a XV. cikkben megfogalmazott hátrányos megkülönböztetés tilalmára is.
- [6] Az indítványban foglaltak szerint az indítványozó ügyében olyan bíró járt el, aki az eljárás korábbi szakaszában már eljárta, továbbá a tanács elnöke és egy tagja elfogult volt, mert eljárta a korábban lefolytatott felülvizsgálati eljárásban, mindemellett a tanács elnökével szemben további okok is felvetik a pártatlanság hiányát (szabálytalan, és határidőn túli kézbesítés, a korábbi eljárásban a nyilvános ülésen tanúsított magatartása, a részére hi-

vatali minőségében átadott irat összegyűrése és eldobása, a szóbeli indokolásról a rosszul levő terhelt eltávozásának törvénytelen megtiltása, az előzetes fogvatartási idő jelentős hibával történő beszámítása, és vonakodva kijavítása). Az indítványozó objektív kizárási oknak tekintette azt, hogy a tanács elnöke részt vett az Alkotmánybíróság által megsemmisített ítélet meghozatalában, illetve „ragaszkodott az újratárgyaláshoz törvényi felhatalmazás hiányában”. Álláspontja szerint amiatt is alaptörvény-ellenes a meghozott ítélet, mert a nyilvános ülést megelőzően előterjesztett kizárási indítványának elbírálásáig nem hozhatott volna döntést a Kúria, az elbírálásra azonban utólag került sor.

- [7] Kifogásolja továbbá, hogy nem bírálták el az előzetes döntéshozatal iránti kérelmét, azt a Kúria teljes mértékben figyelmen kívül hagyta, mellyel nem tett eleget az indokolási kötelezettségének, hivatkozik továbbá a 2/2017. (II. 10.) AB határozatban megfogalmazott alkotmányos követelményre, mellyel ellentétesen a Kúria nem indokolta, hogy enyhítő körülményként vette-e figyelembe az eljárás elhúzódását, és ha igen, milyen mértékben.
- [8] A tényállás vonatkozásában azért tartja alaptörvény-ellenesnek a támadott ítéletet, mert ítéletszerkesztési hibára hivatkozva megváltoztatták a jogerős ítélet táblai ítélet tényállását és így új elemek kerültek a tényállásba.
- [9] 2.2. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdése szerint a védelemhez való joga sérült álláspontja szerint azáltal, hogy nem állt rendelkezésre kellő idő a védelemnek a felkészülésre, illetve az indítványozó részére sem volt szabályszerűen kézbesítve az idézés. A tisztességes bírósági eljáráshoz való joga és a védelemhez való joga is sérült, mert a 2015. június 23-án benyújtott indítványát nem bírálták el, illetve a 2017. február 7-én, a nyilvános ülést megelőzően benyújtott elfogultsági kifogást csak 2017. március 6-án bíralták el, holott addig nem lehetett volna ítéletet hozni.
- [10] 2.3. Az Alaptörvény IV. cikke szerinti szabadsághoz és személyi biztonsághoz való joga és a tisztességes bírósági eljáráshoz való joga sérelmét látja abban, hogy a fentiekben hivatkozottak szerint szabadságától nem törvényben meghatározott okból és nem törvényben meghatározott eljárás keretében fosztották meg, továbbá a Kúria döntésével elvonta a számára korábban megállapított kártalanítást.
- [11] 2.4. Az Alaptörvény XXIII. cikkében biztosított választójoga, illetve a XV. cikk szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalma sérült azáltal, hogy nem számolták bele a megállapított közügyektől eltiltásba a korábbi eltiltást. Emellett az Alkotmánybíróság döntése eredményeként az ítélet táblai döntés és a Kúria döntése közötti időszakban jogellenesen volt megfosztva a közügyek gyakorlásának lehetőségétől, így nem tudott a népszavazáson sem részt venni.
- [12] 2.5. Az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdése szerinti művészeti élet szabadságának sérelmét valósította meg az ítélet azáltal, hogy nem vették figyelembe, hogy nem tervezett tömegmészárlást, írásművei valójában csak művészeti alkotások voltak.

II.

- [13] Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

(2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.

[...]

(4) Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénytelenül korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.”

„X. cikk (1) Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, továbbá – a lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében – a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

[...]

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

„XXIII. cikk (1) Minden nagykorú magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választó és választható legyen.

[...]

(6) Nem rendelkezik választójoggal az, akit bűncselekmény elkövetése vagy belátási képességének korlátozottsága miatt a bíróság a választójogból kizárt. Nem választható az Európai Unió más tagállamának magyarországi lakóhellyel rendelkező állampolgára, ha az állampolgársága szerinti állam jogszabálya, bírósági vagy hatósági döntése alapján hazájában kizárták e jog gyakorlásából.

(7) Mindenkinek joga van országos népszavazáson részt venni, aki az országgyűlési képviselők választásán választó. Mindenkinek joga van helyi népszavazáson részt venni, aki a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán választó.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.

[...]

(6) A jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.”

III.

- [14] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése értelmében mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [15] Az Abtv. 27. §-a alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdekében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [16] Azon indítványi elem, mely szerint az Alkotmánybíróság döntésének eredményeként az ítéltáblai ítélet és a Kúria döntése közötti időszakban jogellenesen volt az indítványozó megfosztva a közügyek gyakorlásának lehetőségétől, így a népszavazáson való részvételtől, nem áll összefüggésben a jelen ügyben vizsgált kúriai eljárás és döntés alkotmányosságának kérdésével. Az Abtv. 43. § (2) bekezdése értelmében a bírói döntést megsemmisítő alkotmánybírósági döntés eljárási jogkövetkezményére a bírósági eljárások szabályait tartalmazó törvények rendelkezéseit kell alkalmazni [pl. Be. 403–406. §, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 361. §]. E jogkövetkezményeket a vonatkozó eljárási szabályok szerint a Kúria határozza meg. Az alaptörvény-ellenesség jellegében többféle lehet, s ez a megfelelő orvoslás lehetséges módzatainak sokrétűségét vonja maga után. A jelen ügyben a panaszban foglaltak alapján nem állapítható meg, hogy valamely alkotmánybírósági döntés egyes hatásai mikénti érvényesülésének önálló vizsgálata az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó kérdés lenne.

- [17] A további befogadási feltételek fennállását illetően az Alkotmánybíróság a következőket állapítja meg. Az indítványozó a Kúria előtti felülvizsgálati eljárásban terheltként szerepelt, így az egyedi ügyben érintett személynek minősül. A támadott ítélet az ügy érdemében hozott döntésnek minősül, mellyel szemben jogorvoslatnak helye nincs. A döntést az indítványozó 2017. március 21-én vette kézhez, az alkotmányjogi panaszt pedig 2017. május 15-én, az Abtv. 30. §-ában meghatározott hatvannapos határidőn belül nyújtotta be. Az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerint az indítvány határozott kérelmet is tartalmazott, ugyanis megjelölte az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmét és indokolást arra nézve, miért sértette azokat a sérelmezett bírói döntés.
- [18] Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {például: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]; illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. E követelménynek az indítvány egyes elemei nem felelnek meg, így azokat az Alkotmánybíróság érdemben nem vizsgálta.
- [19] 1.1. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint csak az ítéletek alkotmányossági felülvizsgálatát végzi, nem minősül az általános hatáskörű bírósági szervezetrendszer egyik felülbírálati fórumának, az alkotmányjogi panasszal kapcsolatos hatásköre is – az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának védelmén keresztül – az Alaptörvény védelmét biztosítja. Az alkotmánybíróság nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy a perorvoslati bíróság jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésben állást foglaljon {3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]; 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]; 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [3]; 3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]; 3098/2014. (IV. 11.) AB végzés, Indokolás [28]}. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ából következően nem tekinthető az általános hatáskörű bírósági szervezetrendszer általános felülbírálati fórumának, feladata az igazságszolgáltatással összefüggésben az alkotmányossági jogviták eldöntése, vagyis alkotmányjogi, nem pedig szakjogi kérdésekben dönt, a konkrét ügy elbírálása a bíróság feladata {3273/2016. (XII. 20.) AB végzés, Indokolás [13]}. Mindebből következően az Alkotmánybíróság nem vizsgálhatta a tényállás megállapításával kapcsolatos kifogásokat.
- [20] A Kúria, a töretlen bírói gyakorlatra hivatkozva, miszerint a tényállás részét képezik azok a tények is, amelyek nem az ítélet tényállási, hanem más részében szerepelnek, e tényeket a felülvizsgálati ítélet tényállásába emelte. Ez az indítványozó álláspontja szerint a tényállás megváltoztatása és ezért ellentétes a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal. Annak vizsgálata azonban, hogy van-e lehetősége a Kúriának ekként ítéletszerkesztési hibára hivatkozva a jogerős ítéletben megállapított tényállási rész megváltoztatására, a fentiek szerint nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe.
- [21] Hasonlóképpen a tényállás megállapításának körébe tartozik annak megítélése is, hogy mennyiben vehetőek figyelembe az indítványozó irodalmi művei bizonyítékként. Az előkészületi cselekmények önmagukban nem tiltottak, nem ütköznek semmilyen jogszabályba és csak bizonyos súlyos bűncselekmények esetén kerül sor e cselekmények büntetésére. Az előkészület a szándékos bűncselekmény kifejlődésének első szakasza, amelyben az elkövető elhatározása már a külvilágba lép. A bíróság többek között ezt az elhatározást vizsgálja, vagyis következtet az elkövető gondolati világára, a külvilágban megjelenő jelek alapján. E körben bármit, ami relevanciával bír, figyelembe vehet, a kérdés a tényállás tisztázásának körébe tartozik, nem alkotmányjogi vizsgálat tárgya. Még abban az esetben is, ha a bíróság kifejezetten az említett kijelentéseket, irodalmi műveit szankcionálta volna, az Alkotmánybíróság legfeljebb azt értékelhette volna, ha a bíróság az alkotmányossági szempontokat teljes mértékben mellőzve szankcionálja a magatartást {lásd pl. 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [22] Kizárólag törvényességi kérdés, és ezért szintén nem vizsgálta az Alkotmánybíróság a közügyektől eltiltás időtartamának számítását, az idézés kézbesítésnek módját, illetve a védő számára biztosított felkészülési idő elégséges voltát sem.
- [23] 1.2. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálásának elmaradása kapcsán hivatkozik az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljárás részét képező indokolási kötelezettség sérelmére. Nem tér ki ugyanakkor arra, hogy a jogvita tárgya mennyiben kapcsolódik az Alapító Szerződések rendelkezéseinek hatálya alá tartozó valamelyik helyzethez, illetve a vitatott szabályozás mennyiben tartozik a közösségi jog keretei közé (C-328/04. számú *Vajnai*-ügyben 2005. október 6-án hozott végzés, EBHT 2005 I-08577). Azon esetekben, amikor az Európai Unió Bíróságának nincs hatásköre az adott ügyben, és

amelyből fakadóan előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére sincs lehetőség, az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elutasításával kapcsolatos indokolás hiánya nem vezet az ítélet alaptörvény-ellenességének megállapításához és megsemmisítéséhez [26/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [42]–[43]]. Tekintettel arra, hogy az indítványozó ezzel ellentétes érvelést nem terjesztett elő, nem volt lehetőség az ítéletnek, illetve a mögöttes jogszabályi környezetnek e szempontból való vizsgálatára sem.

- [24] Hasonlóképpen, önmagában az, hogy az indítványozó 2015. június 23-án, az Alkotmánybíróság által megsemmisített kúriai ítélet meghozatalának napján előterjesztett indítványát nem bírálta el a Kúria, nem vet fel az ügy érdemére kiható alaptörvény-ellenességet. Az indítványozó ugyan hivatkozik az indokolási kötelezettségre, illetve a fegyverek egyenlőségére, de nem tér ki – a befogadáshoz (Abtv. 29. §) szükséges, kellően részletes kifejtéssel – arra, hogy mire irányult az indítványa és annak elmaradása mennyiben befolyásolta az ügy érdemét.
- [25] 1.3. A büntetőeljárás észszerű időn túli elhúzódásának kérdésével már foglalkozott a 2/2017. (II. 10.) AB határozat is, melyre alapozottan kifogásolja az indítványozó, hogy a Kúria nem értékelte enyhítő körülményként az eljárás elhúzódását, csak az időmúlást. Az Ítéletábró Kúria által felülvizsgált ítélete utal arra, hogy az indítványozó neki fel nem róható okból áll büntetőeljárás hatálya alatt, továbbá a Kúria is utal az időmúlásra. Az időmúlás nem azonosítható maradéktalanul az eljárás elhúzódása miatt eltelt idővel, mely utóbbi a bíróság inaktivitását is jelenti, ezért ha az eljárás elhúzódására tekintettel kerül sor a büntetés enyhítésére, azt a bíróságnak indokolni kell [2/2017. (II. 10.) AB határozat, Indokolás [95]]. Az indítványozó hivatkozik arra, hogy ügyében a nyomozás 2010. február 11-én indult, a vádemelés 2010. október 21-én indult, a jogerős ítélet pedig 2017. február 7-én született. Nem indokolja ugyanakkor, hogy ezen időszak alatt az elsőfokú bíróság, a másodfokú bíróság, illetve a Kúria első vagy az Alkotmánybíróság eljárását követően indult második eljárásában sor került-e valamilyen inaktivitásra. Egy hosszú ideig tartó eljárás is eleget tehet ugyanis az észszerű határidő követelményének (Indokolás [87]). Az indítványozó érvelését pusztán a fenti határozatban kimondott alkotmányos követelményre alapította, azonban a Kúria támadott ítélete a határozat hivatalos lapban való közzététele (2017. február 10.) előtt született (2017. február 7.). Mindezeket figyelembe véve e kérdés kapcsán sem vizsgálható az ítélet alkotmányossága.
- [26] 2. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése lehetővé teszi, hogy az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozattervezetet terjesszen a testület elé. Az alkotmányjogi panasz az eljáró bíró kizárásának, illetve az eljárás megismétlésének kérdése felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kérdését, ezért azt az Alkotmánybíróság e tekintetben – a befogadási eljárás lefolytatásának mellőzésével – érdemben bírálta el.

IV.

- [27] 1. Az indítványozó büntetőügyében az Alkotmánybíróság a Kúria 2015. június 23-án meghozott Bfv.I.588/2015/5. sorszámú ítéletét a 2016. november 28-án meghozott 21/2016. (XI. 30.) AB határozatával – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme miatt – megsemmisítette. Ezt követően került sor a jelen ügyben vizsgált döntés meghozatalára. Az indítványozó álláspontja szerint ugyanakkor a Be. nem szabályozta a felülvizsgálati eljárás alkotmánybírósági döntés következtében történő megismétlésének lehetőségét, ezért az eljárásjogi szabályozottság – és így eljárási garanciák – hiányában a rendkívüli jogorvoslati eljárás megismétlésére nem kerülhetett volna sor, a döntés meghozatala ekként a kétszeres értékelés tilalmába [XXVIII. cikk (6) bekezdés], a jogbiztonság követelményébe [B] cikk (1) bekezdés], illetve a diszkrimináció tilalmába [XV. cikk (1)–(2) bekezdés] ütközik. Álláspontjának alátámasztására hivatkozott arra, hogy a Kúria jelen indítvánnyal támadott döntését követően az egyes büntetőjogi tárgyú döntések módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvénnyel módosította a jogalkotó a Be.-t, a XVI. fejezetet a II/A. címmel és a 406/A. §-al kiegészítve azt, mely így már kifejezetten szabályozza a rendkívüli jogorvoslati eljárás megismétlését.
- [28] A Kúria a támadott ítéletében vizsgálta a rendkívüli jogorvoslati eljárás megismételhetőségének jogalapját. Eszerint az ítélet Alkotmánybíróság általi megsemmisítésének jogkövetkezményeit a bíróság állapítja meg, a Be. 419. § (1) bekezdése szerint a felülvizsgálati eljárás lefolytatására a harmadfokú bírósági eljárás szabályait kell a felülvizsgálati eljárást szabályozó fejezetben foglalt eltérésekkel alkalmazni, a 406. § (2) bekezdés szerint pedig, ha az Alkotmánybíróság a harmadfokú bíróság határozatát megsemmisíti, a harmadfokú bíróság eljárására

a Be. harmadfokú eljárásra vonatkozó XV. fejezetét kell alkalmazni. Mindebből következően a Kúria a harmadfokú eljárás szabályai szerint járt el az ügyben. Mindemellett az Alkotmánybíróság a Kúria határozatát semmisítette meg, nem a felülvizsgálati indítványt, így az a megsemmisítésre tekintettel nincs elbírálva.

- [29] 1.1. Az Alkotmánybíróság a 33/2013. (XI. 22.) AB határozatában érdemben vizsgálta a büntetőeljárásokban a kétszeres értékelés tilalmának (*ne bis in idem*) fogalmát és követelményeit. A jelen ügy szempontjából e határozatban megállapítottak közül a következőket kell hangsúlyosan kiemelni. A *ne bis in idem* elve az állami büntetőhatalom korlátja, amely elejét veszi annak önkényes, visszaélészerű gyakorlásának azáltal, hogy megakadályozza azon személyek ismételt büntetőeljárás alá vonását, illetve elítélését, akiket Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentettek vagy elítéltek. A *ne bis in idem* elv követelménye a döntés véglegességéhez kapcsolódik. Azt, hogy a véglegességet mikor éri el egy ügy, alapvetően az eljárásjogi rendelkezések értelmezésével lehet megállapítani, figyelemmel azonban arra is, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága érdemi vizsgálatot követel meg e téren annak érdekében, hogy az államok diszkrecionális jogértelmezéssel ne zárhassák ki az Emberi Jogok Európai Egyezményében is megjelenő *ne bis in idem* elv érvényesülését (Indokolás [24]–[25]).
- [30] Az Alkotmánybíróságnak arra kellett tehát választ adnia, hogy bekövetkezett-e a véglegesség az ügyben, amely kizárná a büntetőeljárás továbbfolytatását, vagy pedig lehetőség volt a felülvizsgálati eljárás megismétlésére. Ehhez az Abtv. és a Be. szabályait kellett figyelembe vennie.
- [31] A jogerő intézménye magában foglalja a határozat rendes eljárásban való megváltoztathatatlanságának követelményét, vagyis azt, hogy a határozat rendes jogorvoslattal (fellebbezés) nem támadható meg, azt módosítani már nem lehet (alaki jogerő). Ez ugyanakkor még nem jelent véglegességet, nem zárja ki ugyanis teljes mértékben új eljárás indítását, illetve az eljárás folytatását, ez ugyanis már az anyagi jogerőhatás beálltától és ahhoz kapcsolódóan elsődlegesen a büntetőeljárás törvényben szabályozott rendkívüli jogorvoslati eszközöktől függ. A rendkívüli jogorvoslati eszközök – ilyen például a felülvizsgálat – áttörik az alaki jogerőt, ugyanakkor erre csak törvényben, szűk körben meghatározott feltételek fennállása esetén van lehetőség. A rendes jogorvoslat biztosítása a jogorvoslatihoz való jogból fakadóan alkotmányos kötelezettség, más a helyzet ugyanakkor a rendkívüli jogorvoslatokkal, amelyek biztosítása egyrészt nem fakad a jogorvoslatihoz való jogból, másrészt a jogbiztonság követelménye is komoly gátat szab alkalmazásuk elé.
- [32] A jogerő intézménye ugyanis a jogállamiság része, abban a jogorvoslatihoz való jog és a jogbiztonság követelménye nyer egyensúlyt. A jogbiztonság megkívánja, hogy belátható határidőn belül nyugvópontra jusson egy ügy. Alapvető alkotmányos érdek fűződik a jogerős döntések megváltoztathatatlenségéhez és irányadó voltához, a jogorvoslati lehetőségek mellett beállt jogerő tiszteletben tartása a jogrend egészének biztonságát szolgálja. A jogerő az anyagi igazságosság és a jogbiztonság követelményét hozza összhangba azzal, hogy utóbbi követelményt tekinti elsődlegesnek. Azonban bizonyos, szűk körben meghatározott esetekben (pl. új bizonyítékok kerülnek elő, melyek befolyásolták volna az alapügyet, vagy az alapügyben eljáró bíróságok a büntető anyagi és/vagy eljárás jog rendelkezéseit rendkívül súlyosan megsértették) a jogbiztonsághoz fűződő érdekek képest fontosabb a súlyos hibák kijavításához és azon keresztül az anyagi igazságossághoz fűződő közérdek.
- [33] Az anyagi jogerő által hordozott véglegesség által zárul le teljes egészében a büntetőeljárás és ez zárja ki az újabb bűnüldözést. Ekkortól értelmezhető tehát a *ne bis in idem* követelménye. A rendkívüli jogorvoslat iránti kérelem ugyanakkor megakasztja ezt a folyamatot. Hasonlóképpen, ilyen hatással bír az alkotmányjogi panasz előterjesztése is, az Alkotmánybíróság döntése ugyanis szintén hatással lehet a véglegesség tényleges beálltára és annak időpontjára.
- [34] A bírói döntést megsemmisítő alkotmánybírósági döntés eljárás jogkövetkezményére az Abtv. 43. § (2) bekezdése értelmében a bírósági eljárások szabályait tartalmazó törvények rendelkezéseit kell alkalmazni. E körben akár az is elképzelhető, hogy a megsemmisítő döntés lévén válik véglegessé az adott ügy, de ezzel ellentétesen az is, hogy az eljárás továbbfolytatására van szükség. Az ezzel kapcsolatos rendelkezéseket az eljárás törvényeknek rögzíteniük kell. Helytálló az indítványozó érvelése, amikor az eljárás szabályok és azokon keresztül az eljárás garanciák meglétének fontosságát hangsúlyozza. Azonban, ahogyan erre a Kúria ítélete is hivatkozik, jogértelmezés révén, a Be. 419. § (1) bekezdésén keresztül a harmadfokú eljárás szabályainak alkalmazásával megállapíthatóak a hiányolt eljárás szabályok és garanciák. Mindez igaz akkor is, ha a jogalkotó a Be. módosításával a Kúria megismételt eljárására a felülvizsgálati eljárás szabályait rendeli immár alkalmazni. Az Alkotmánybíróság döntése nem zárta le véglegesen az ügyet, az ítéletet megsemmisítette ugyan, de ezáltal a koráb-

ban előterjesztett felülvizsgálati kérelem elbírálatlanná vált, az ekként nem tekinthető kimerítettnek, különös tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság döntése nem terjedt ki azokra a jogszabálysértésekre, amelyeknek fennállt az alaki jogerős döntés vonatkozásában a felülvizsgálati kérelem állította. E jogszabálysértések elbírálása pedig olyan indok, amely a rendkívüli jogorvoslatokhoz kapcsolódóan fent leírtak szerint indokoltá teheti a jogerő áttörését és a véglegesség beálltának megakadályozását.

- [35] Mindezekből következően tehát megállapítható, hogy az Alkotmánybíróság döntését követően nem lehetett véglegesen lezárultnak tekinteni az indítványozó büntetőügyét, így az Alaptörvény XXVIII. cikk (6) bekezdésében rögzített *ne bis in idem* követelménye nem sérült.
- [36] 1.2. Tekintettel arra, hogy jogértelmezés révén megállapíthatóak voltak a megismételt eljárás szabályai, nem sérült a B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonság és a XVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljárás követelménye sem. Mivel a Kúria az eljárási szabályok betartásával járt el az ügyben, nem állapítható meg olyan körülmény sem, amely felvetné, hogy az azonos eljárásjogi kérdést felvető ügyekben eltérő jogértelmezés születne, ezért nem állapítható meg az Alaptörvény XV. cikkében rögzített diszkrimináció-tilalom sérelme sem. Ugyanígy, az Alaptörvény IV. cikke szerinti szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jogának sérelme sem merülhetett fel.
- [37] 1.3. Mivel az ítélet ténye és mértéke törvényességi kérdés, továbbá az Alkotmánybíróság nem állapított meg alaptörvény-ellenességet a felülvizsgálati eljárás megismétlése vonatkozásában, nem vizsgálta az indítványozó kártalanítással kapcsolatos kifogását. Kártalanítás a Be. 580–584. §-ában foglaltak, vagyis törvényben meghatározott feltételek szerint jár a terheltnek. Önmagában az, hogy az indítványozó a jogerős ítélet táblai ítélet eredményeként megfelelt a feltételeknek, a Kúria döntését követően viszont már nem, ekként nem vet fel alkotmányossági kérdést.
- [38] 2. Az indítványozó mindemellett kifogásolta, hogy ügyében olyan bíró járt el, aki az eljárás korábbi szakaszában már eljár, továbbá a tanács elnöke és egy tagja elfogult volt, mert eljártak a korábban lefolytatott felülvizsgálati eljárásban, illetve a tanács elnökével szemben további okokra hivatkozva szintén a pártatlanság követelményének sérelmét állítja. A tisztességes bírósági eljáráshoz és a védelemhez való jogának sérelmét pedig abban látja, hogy a 2017. február 7-én, a nyilvános ülést megelőzően benyújtott elfogultsági kifogást csak 2017. március 6-án bírálták el, holott addig nem lehetett volna ítéletet hozni.
- [39] 2.1. Az ügyében korábban eljáró bíró vonatkozásában az indítványozó által rendelkezésre bocsátott iratok alapján megállapítható volt, hogy az érintett bíró a vádemelést követően járt el, mely során a Fővárosi Ítélet tábla tanácsának tagjaként az indítványozó ügyében eljáró ítéletkező bíróságnak az indítványozó és védője előzetes letartóztatás megszüntetésére irányuló indítványát elutasító döntését megváltoztatva az indítványozót szabadlábra helyezését rendelték el.
- [40] A vádemelést követően a kényszerintézkedésekről való döntés az alábbiak szerint megoszlik az elsőfokú, másodfokú és harmadfokú bíróság között. Az elsőfokú bíróság által – akár a tárgyalás előkészítése szakaszában, akár az ügydöntő határozat hozatalakor – elrendelt vagy fenntartott kényszerintézkedésről rendelkező döntés elleni fellebbezést a másodfokú bíróság, míg a másodfokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott kényszerintézkedésről rendelkező döntés elleni fellebbezést a harmadfokú bíróság bírálja el. A harmadfokú bíróság által fenntartott vagy elrendelt kényszerintézkedésről rendelkező döntés elleni fellebbezést – amennyiben a döntést az ítélet tábla hozta – a Kúria bírálja el.
- [41] A 34/2013. (XI. 22.) AB határozat és a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat alkotmányos követelmény megfogalmazását azért tartották szükségesnek, mert kétely övezhette az ítéletkező bírák pártatlanságát abban az esetben, ha a vádemelést megelőzően – a nyomozási bíró jogkörében eljáró törvényszéki egyesbíróként, illetve a nyomozási bíró, valamint törvényszéki egyesbíró döntései elleni jogorvoslat alapján eljáró másodfokú bírói tanács tagjaként – az előzetes letartóztatás elrendelésének vagy fenntartásának az egyik általános feltételét, a gyanú megalapozottságát illetően döntést hoztak. Abban ugyanis a bizonyítékokról – szükségképpen – előzetesen állást foglaltak, vagy azzal összefüggésben a büntetőügyre vonatkozó olyan adatokat ismer(het)tek meg, amelyekhez az ítéletkező során eljáró bíró egyébként már nem jut hozzá, így azt bizonyítékként nem értékelheti.
- [42] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a vádemeléssel a büntetőeljárás egy új szakaszába lép. A vádemeléssel az állam büntetőjogi igényének érvényesítésére felruházott ügyész – értékelve a nyomozás során beszerzett

bizonyítékokat – kifejezi azon szakmai meggyőződését, hogy a vádiratban körülírt bűncselekmény megtörtént, azt a megvádolt személy követte el, akivel szemben nem áll fenn semmilyen büntethetőségi akadály. Ez az aktus egyúttal azt is jelenti, hogy a büntetőjogi felelősség megállapíthatóságának a bizonyossági foka is magasabbá vált, hiszen a nyomozás során fennálló megalapozott gyanú vádemeléshez szükséges bizonyossággá erősödött [lásd: Be. 4. § (2) bekezdés, Be. 216. §, valamint 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [44]]. A 93/2011. BK vélemény ezzel összhangban azt a követelményt fogalmazza meg, hogy „[a]z előzetes letartóztatás elrendelésére irányuló ügyészi indítványból és az ahhoz csatolt bizonyítékokból ki kell derülnie, hogy a bűncselekmény megalapozott gyanúja és a személyre szóló megalapozott gyanú fennáll”.

- [43] A vádemeléssel az ügy urává az ítélkező bíró válik, aki viszont kötve van vádhoz, az abban foglaltakon túl nem terjeszkedhet, de a vádat ki kell mérítenie. Ebből az is következik, hogy addig, amíg a perbíró nem döntött a vádról, önmagában a vádirat megléte megalapozza a vádemeléshez szükséges bizonyosság (így értelemszerűen a megalapozott gyanú) meglétét, ezért a vádemelést követően a kényszerintézkedés tárgyában döntést hozó bírák az előzetes letartóztatás általános feltételeként meghatározott megalapozott gyanú fennállását nem a bizonyítékokról történő előzetes állásfoglalás, hanem a vádiratra történő hivatkozás alapján állapítják meg. Abban az esetben pedig, ha már az elsőfokú ítélet is megszületett az ügyben, a büntetőjogi felelősség megállapíthatósága még tovább erősödik és ennek foka a vádemeléshez szükséges bizonyosságot is meghaladja [lásd: 3017/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [41]], az elsőfokú ítélet pedig mindaddig irányadó a másodfokú bíróság számára, ameddig érdemi döntésével felül nem bírálja.
- [44] A vádemelés másik lényeges hatása, hogy a vád alapjául szolgáló és a tárgyalási szakaszban beszerzett bizonyítékok a további eljárás során kivétel nélkül hozzáférhetők mind az ítélkező, mind a kényszerintézkedés tárgyában eljáró bírák számára, függetlenül attól, hogy ezek közül az ítélkező bírák melyeket, hogyan értékelik. A vádemelést követően tehát nem fordulhat elő, hogy valamely kényszerintézkedés tárgyában döntést hozó – és az eljárás későbbi szakaszában az adott ügyben magasabb fokon ítélkező – bíró olyan bizonyítékokat, adatokat ismerjen meg, amelyekhez az ítélkező tevékenysége során már nem férhet hozzá.
- [45] Az Alkotmánybíróság korábbi határozatai az eljárás korábbi, vagyis a bírósági szakaszt megelőző szakaszában eljáró, nyomozási bírói feladatokat ellátó bírók vonatkozásában állapítanak meg alkotmányos követelményt, vagyis csak különböző eljárási szakaszokra vonatkoznak, azonos eljárási szakaszokban hozott döntésekre (így az azonos eljárási szakaszban hozott különböző határozatok felülbírálatára, vagy – hacsak a Be. másként nem rendelkezik –, a másodfokú és a hatályon kívül helyezést követően megismételt eljárásokra) nem. Az azonos eljárási szakaszban hozott döntések az eljáró bíró vagy bírói tanács összetétele szempontjából nem hozhatók összefüggésbe a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal [3096/2017. (IV. 28.) AB végzés, Indokolás [10]].
- [46] Mindezekből következően tehát nem sérült az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból levezetett pártatlanság követelménye.
- [47] 2.2. Az indítványozó álláspontja szerint objektív kizárási ok az is, hogy a tanács elnöke és egy további bíró részt vett az Alkotmánybíróság által megsemmisített ítélet meghozatalában. A Be. 21. § (3) bekezdés c) pontja azonban a megalapozatlanság miatt hatályon kívül helyezett határozat meghozatalában részt vett bírót zárja ki az eljárásból, az Alkotmánybíróság által megsemmisített bírói döntés meghozatalában részt vett bírót törvény ebből az okból nem zárja ki a további eljárásból. Az Alkotmánybíróság pedig nem a megalapozottság, hanem az alkotmányosság szempontjából folytat eljárást.
- [48] 2.3. Az indítványozó relatív kizárási okra is hivatkozott a felülvizsgálati eljárást lefolytató tanács vonatkozásában. A Be. objektív és relatív kizárási okok között tesz különbséget, utóbbi kizárási ok az elfogultság. A bírói pártatlanság azt kívánja meg, hogy az adott ügyben eljáró bíró elfogulatlan legyen mind az eljárásban szereplő fél, vagy az eljárás alá vont személy, mind az ügy iránt. Az Alkotmánybíróság már több határozatában kifejtette, hogy a pártatlanság tényleges érvényesülését elsősorban az eljárási törvények kizárási szabályai biztosítják [25/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [29], 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [30]]. Az Alkotmánybíróság a bírói pártatlanság megítélése kapcsán figyelembe veszi az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatát is. Ez alapján a bírói pártatlanság megítélésekor a külső látszat is jelentős szerephez jut. Azokban az ügyekben, amelyekben kétség támad a bíró pártatlansága tekintetében, az eljárás alá vont személy kételyes fontos ugyan, de a döntő jelentőségű körülmény mégis az, hogy ez a kétely objektív szempontokkal igazolható-e, vagyis a bíró pártatlanságának látszata válik-e kétségessé [34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [32], 3038/2017. (III. 7.) AB végzés, Indokolás [24], legutoljára 3185/2017. (VII. 14.) AB végzés, Indokolás [22]].

- [49] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az eljáró bírók pártatlanságának látszata nem vált kétségessé az indítványozó által felhozott érvek alapján. Önmagában az alapján, hogy az indítványozó álláspontja szerint eljárási hibákat követett el a tanács elnöke, nem vélelmezhető a bíró elfogultsága. Az eljárás során az indítványozó több kizárási indítványt is előterjesztett, melyet a Kúria más tanácsai elbíráltak és indokolt végzéssel elutasítottak. E végzések közül kettőt ugyan valóban az indítvánnyal támadott ítélet meghozatalát követően hozott meg a Kúria tanácsa, azonban maga az ítélet, illetve mindkét végzés megindokolta, miért nem tekintették az indítványozó által kifogásoltakat objektív kizárási oknak (ismételt előterjesztés, illetve a kizárás alapjául szolgáló tény valószínűsítésének hiánya), amely lehetővé tette az utólagos elbírálást.
- [50] 3. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglaltak szerint döntött és az indítványt elutasította.

Budapest, 2017. december 5.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1180/2017.

